

Силабус курсу:

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ПИТАННЯ НЕПОВНОСПРАВНОСТІ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

Ступінь вищої освіти:	Бакалавр
Спеціальність:	231 "Соціальна робота"
Рік підготовки:	3
Семестр викладання:	Осінній
Кількість кредитів ЄКТС:	5.0
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	залік

Автор курсу та лектор:

к.психол.н., доц., Каширіна Євгенія Володимирівна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри практичної психології та соціальної роботи

посада

kashirina@snu.edu.ua	+38-050-855-5130	Viber за номером телефону	325ГК аудиторія кафедри ППСР
електронна адреса	телефон	месенджер	консультації

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:

Метою лекційних занять за дисципліною є отримання необхідних знань в галузі соціальної роботи. Особлива увага в навчанні звертається на вивчення сутності неповносправності у сучасному українському суспільстві. Вивчення основних форм неповносправності, соціальної та освітньої, в сучасній Україні. Основну увагу приділяється поняттю та сутності соціальної неповносправності, а також здійсненню порівняльного аналізу понять «інклюзія» та «інтеграція», з метою визначення спільних та відмінних рис даних процесів. Розгляд поняття та сутності соціальної інклюзії у соціальній роботі.

Метою самостійної роботи за дисципліною є засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача; поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Результати навчання:

Знання: ставлення суспільства до питань неповносправності в історичному контексті та в українському культурному середовищі; законодавчі основи соціальної захищеності неповносправних в Україні та елементи державної політики в цій галузі; особливості життя з неповносправністю з точки зору особи, родини і соціального оточення; цілі і завдання соціальних і реабілітаційних служб; методи аналізу, планування та надання послуг неповносправним особам; теорію і практику інтеграційних та антидискримінаційних підходів до надання послуг у галузях освіти, охорони здоров'я, працевлаштування тощо; принципи керованої споживачами, самодопомогової моделі послуг, базованої на партнерстві.

Вміння: поєднати теорію і практику соціальної роботи в середовищі неповносправних осіб та їх родин; оцінити впливи юридичних, економічних, політич-

них, технологічних і професійних обставин на інвалідів, їх сім'ї та інституційну інфраструктуру, застосовувати сучасні методи в спілкуванні, втручанні, громадському та інституційному догляді; виробити навички роботи в групі, в полідисциплінарній команді спеціалістів, у реабілітаційній команді тощо; визначати фізичні, звичаєві, психологічні та інституційні бар'єри і перешкоди щодо повного залучення неповносправних у всі сфери суспільства та виробляти рекомендації щодо їх усунення; застосовувати та пропагувати самодопомогу, керовану споживачами, базовану в громаді, засновану на партнерстві модель надання послуг людям з особливими потребами.

Передумови до початку вивчення:

Базові знання у сфері соціальної роботи, знання щодо загальних соціономічних процесів; навички у сфері соціальних досліджень.

Мета курсу (набуті компетентності)

Мета викладання дисципліни полягає у оволодінні знаннями у сфері соціальної роботи з особами, які мають суттєві обмеження здоров'я, порушення рухових, сенсорних (сліпота, глухота), розумових чи психічних функцій, а також з їхніми родинами і соціальним оточенням.

Вивчення даного навчального курсу призначене для формування, удосконалення та розвитку у здобувача вищої освіти наступних компетентностей:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу соціальних теорій.

ЗК03. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК07. Навички міжособистісної взаємодії.

СК03. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації.

Що забезпечується досягненням наступних програмних результатів навчання:

РН01. Здатність до використання сучасних теорій, методологій і методів соціальних та інших наук стосовно до завдань фундаментальних і прикладних досліджень у галузі соціального забезпечення.

РН03. Здатність до впровадження методів і технологій інноваційного практикування та управління в системі соціального забезпечення.

РН04. Здатність до критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини та сталого розвитку суспільства.

РН10. Здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями працівника соціальної сфери.

РН11. Вміння інформувати населення щодо форм, методів та засобів надання соціальної допомоги, пенсійного забезпечення та страхування.

РН12. Здатність до формування позитивного іміджу професії, її статусу в суспільстві.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1	Соціальна робота з людьми з неповносправністю як прикладна наука	2/2	Соціальна робота з людьми з неповносправністю як прикладна наука. Предмет, цілі та завдання курсу, методи і об'єкти навчання. Основні категорії та елементи соціальної роботи з особами з неповносправністю. Понятійний апарат, основні підходи та моделі інвалідності.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
2	Соціальні аспекти неповносправності в системі національних та світових цінностей	2/2	Формування суспільної думки щодо питання неповносправності: історичний екскурс. Еволюція суспільних поглядів на інвалідність. Передумови виникнення медичної моделі. Концепція «свгеніки» та питання неповносправності. Розвиток суспільної думки у ХХ столітті щодо осіб з неовносправністю.	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
3	Соціальні фактори неповносправності. Вроджена та набута неповносправність	2/2	Фактори виникнення неповносправності. Класифікація неповносправностей. Характеристика рухової неповносправності. Сенсорна неповносправність. Ментальна неповносправність. Міжнародна класифікація функціонування. Особливості комунікації з особами з неповносправністю та їх родинами.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
4	Особи з неповносправністю в середовищі та громаді. Доступність середовища і архітектурні бар'єри	2/2	Психологія неповносправності. Особливості комунікації з особами з неповносправністю. Комунікативні навички та розбудова відносин. Проведення соціальної діагностики. Планування без бар'єрного середовища. Адаптивне обладнання громадських і житлових приміщень	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
5	Працевдатність і працевлаштування. Робочі місця для осіб з неповносправністю	2/2	Основні засади працевлаштування осіб з неповносправністю. Організація робочих місць для людей з неповносправністю. Поняття звичайного та спеціального робочого місця. Напрями пристосування робочих місць. Вплив держави на процес працевлаштування осіб з неповносправністю.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
6	Застосування інтеграційних та реабілітаційних підходів у соціальній роботі. Технічні засоби реабілітації	2/2	Реабілітація осіб з неповносправністю. Соціально-реабілітаційні послуги. Форми реабілітаційної діяльності. Реабілітаційні центри. Особливості організації реабілітації осіб з неповносправністю. Індивідуальна програма реабілітації. Реабілітаційні заклади в Україні. Програми Раннього втручання. Підтримане проживання осіб з неповносправністю. Реабілітаційні послуги для осіб з неповносправністю. Особистий досвід користування інвалідним візком. Техніка їзди і подолання перешкод. Допоміжне обладнання для переміщення і побуту.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
7	Інституціоналізація і життя в громаді. Освіта для осіб з неповносправністю	2/2	Принцип інтеграції. Залучення дітей до загальноосвітніх шкіл як альтернатива інтернатному вихованню. Поняття, принципи, цінності і зміст інклюзивної освіти. Нормативно-правове забезпечення з питань інклюзивної	Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			освіти. Форми навчання та освітні заклади для дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивне навчання в дошкільному навчальному закладі. Інклюзивне навчання в загальноосвітній школі. Інклюзивне навчання у вищій школі.	

Рекомендована література

Основна література:

1. Бойко А. М., Бондаренко Н. Б. Соціальна робота з конкретними групами клієнтів К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – 166 с.
2. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України : навч. посіб. / Н. Б. Болотіна. – Київ : Знання, 2005. – 381 с.
3. Борецька Н. П. Соціальний захист на сучасному етапі: стан і проблеми : монографія / Н. П. Борецька. – Донецьк : Янтра, 2001. – 352 с.
4. Внукова Н. М. Соціальне страхування : навч. посіб. / Н. М. Внукова, Н. В. Кузьмич. – К. : Кондор, 2006 – 352 с. 5. Грушко В. І. Пенсійна система України : навч. посіб. / В. І. Грушко. – Київ : АСТ, 2006. – 231 с.
6. Кривоконь Н. І. Проблеми соціальної роботи та соціальної політики в Україні [Текст:] навчальний посібник / Н. І. Кривоконь. – Чернігів: Чернігівський державний технологічний університет, 2012. – 320 с.
7. Лютий В. П. Технологія соціальної роботи: Конспект лекцій: Загальні технології соціальної роботи / В. П. Лютий. – К.: Академія праці і соціальних відносин, 2003. – 75 с.
8. Основні напрями оптимізації системи соціального захисту в Україні : аналіт. доп. / О. О. Кочемировська, О. М. Пищуліна. – К. : НІСД, 2012. – 88 с.
9. Робота з конкретними групами клієнтів / за ред. Т. Семигиної, І. Григи. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – 166 с.
10. Семигіна Т. Н., Міщенко К. С. Соціальні послуги в Україні: Сьогодення та перспективи / Т. Н. Семигіна, К. С. Міщенко, Т. Г. Кіча та ін. – Київ : Зірка, 2007. – 52 с.
11. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; за заг. ред.: І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с.
12. Соціальна робота зі спеціальними групами населення: гендерний аспект: Конспект лекцій / Укладачі М. П. Попов, С. О. Колот, В. А. Полюга – Одеса: ОНПУ, 2007. – 205 с.
13. Соціальна робота: технологічний аспект: Навчальний посібник / За ред. проф А. Й. Капської. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 352 с.
14. Страхування : підручник / за ред. В.Д. Базилевича. – К. : Знання, 2008. – 1019 с.
15. Туленков М. В. Соціальний захист у соціологічному вимірі : монографія / М. В. Туленков. – Київ : ІПК ДСЗУ, 2010. – 178 с.
16. Тюття Л.Т., Іванова І.Б. Соціальна робота. Навчальний посібник / Л. Т. Тюття, І. Б. Іванова. – К.: ВМУРОЛ «Україна», 2004. – 590 с.
17. Харченко С. Я., Кратіонов М. С., Ваховський Л. Ц. Соціальна робота з різними категоріями клієнтів: науково-навчально-методичний посібник для студентів, магістрантів, аспірантів та спеціалістів у галузі соціальної педагогіки, соціальної роботи / С. Я. Харченко, М. С. Кратіонов, Л. Ц. Ваховський, В. О. Кратінова, О. П. Песоцька, О. Л. Караман. – Луганськ : «Альма-матер», 2003. – 198 с.
18. Чорний Л. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування / Л.Чорний . – К.: Центр громадської експертизи, 2009. – 104 с.

Інформаційні ресурси.

- Закон України "Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю" (базовий) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>;
- Закон України "Про соціальні послуги" (базовий)) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>;
- Конвенція ООН про права людей з інвалідністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
- Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?>
- Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 р. // Нормативно-правове регулювання надання соціальних послуг : збірка документів та методичних матеріалів. – Херсон : Нова генерація, 2004. – 56 с.
- Система дистанційного навчання СНУ ім. В. Даля – <http://moodle.snu.edu.ua/>

Методичне забезпечення

1. Байда Л.Ю. Інвалідність та суспільство:[навч.-метод. посіб.] / Л.Ю. Байда, О.В. Красюкова Еннс, С.Ю. Буров та ін. / За заг. ред. Л.Ю. Байди, О.В. Красюкової-Еннс. – К., 2012. – 216 с.
2. Калмикова Л.О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності : навч.-метод. посіб. / Л. О. Калмикова. – Київ : Слово, 2016. – 384 с.
3. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : науково-методичний збірник. Вип. 12 / [редкол.: В. В. Засенко, А. А. Колупаєва, Т. П. Вісковатова та ін. ; за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєва] ; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. – Київ, 2017. – 184 с.
4. . Єфімова С.М. Лідерство та інклюзивна освіта: [навч.-метод. посіб.] / С.М. Єфімова, С.В. Королюк / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. – 164 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Присутність на заняттях та засвоєння лекційного матеріалу за темами	60	20
Присутність на заняттях (у період настановної сесії) та своєчасне виконання самостійних практичних завдань у межах тем	-	30
Індивідуальна робота	20	30
Залік (тест)	20	20
Разом	100	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		

64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Дотримання академічної доброчесності за курсом ґрунтується на внутрішньо-університетській системі запобігання та виявлення академічного плагіату. До основних вимог за курсом віднесено - посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Перевірка текстів на унікальність здійснюється однаково для всіх здобувачів засобами:– за допомогою програмного забезпечення Unicheck і засобів системи MOODLE; за Internet-джерелами – за допомогою програми Antiplagiarism.net.

Завдання і заняття:

Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Здобувачі мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку здобувачі зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час консультації викладача. Здобувач вищої освіти має право на оскарження результатів оцінювання.

Поведінка в аудиторії:

Курс передбачає індивідуальну та групову роботу. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. На аудиторні заняття слухачі мають з'являтися вчасно відповідно до діючого розкладу занять, яке міститься на сайті університету. Під час занять усі його учасники мають дотримуватися вимог техніки безпеки.